Ч. 208 (12.864). Львів, четвер 17. вересня 1931. Pocztowe opłate zapłacono ryczałtem. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“. Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ: Місячно 5·00 зол. Чвертьрічно 15·00 „ Піврічно 30·00 „ Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Більшовицький відворот

у Женеві.

(Кореспонденція з Відня.)

На засіданні европейської комісії у Женеві Літвінов заявив: „...Мирне співжиття обох господарських систем, радянськоросійської та европейської капіталістичної, дуже добре можливе... ми мусимо схилитися перед історичними фактами і знайти якесь рішення“. Ця заява Літвінова викликала в Женеві цілком природно сензацію. Невпинний розвиток світової революції під проводом Москви належить-же до головних засад більшовизму. Розвиток революції у Берліні цікавив Леніна значно більше ніж її перебіг у самій Московщині. Помирна заява Літвінова є ухилом найгіршого ґатунку, за який він помандрував би до Іркутска, чи то пак Ворошіловска, колиб не мав наказу Сталіна осягнути за всяку ціну кращі умовини для радянського експорту, який в останнім часі дуже підупав.

Тактика Літвінова в Женеві ще більше зрозумілою, коли переглянути радянську пресу, яка рішучо вимагає завішення зброї в господарській боротьбі з Европою. „Ізвестія“ з 3. вересня пишуть: „Політика соціялістичного будівництва тривко злучена з політикою мира, і радянський уряд довів не лише словом, але й ділом, що він готовий до мирного співробітництва з кожною державою, коли ця держава не робить замаху на здобутки революції та готова справді підтримувати мирні взаємини із СРСР“. Таку раптову миролюбність радянської преси, що недавно ще загрожувала Европі більшовицькою армією та всіми страхіттями революції, можна пояснити дуже кепським станом пятилітки. „Фоссіше Цайтунґ“ повідомляє, що тяжка індустрія Радянщини за перше півріччя 1931 р. виконала лише 61 до 68 відсотків визначеного пляну, при чім собівартість не лише не вменшилась, а зросла на 10 до 11 відсотків.

Пляновий відворот московського уряду в межах Радянщини спонукує його розпочати відворот і в зовнішній політиці. Але хоч „Ізвестія“ твердять, що „радянська делеґація має в Женеві дуже прості завдання“, Літвінов мабуть не поділяє цієї думки. Скарги Літвінова, що Радянщину виключать з акції до замирення Европи, що її не запросили на наради до Варшави, Букарешту та інші, де обговорювалась кріза хліборобства на Сході Европи, нікого не зворушили. Не мав успіху й розвинутий Літвіновим плян господарського ненападу. Його поховано знов у комісії.

Рішучий удар більшовицьким плянам промостити шлях для радянського експорту при допомозі договору про господарську неаґресію завдав французький делеґат, Флянден, заявивши, що він не вірить, щоби такий пакт можна було поєднати з господарським ладом Европи з одного та монополем зовнішнього торгу Радянщини з другого боку. Франція промовила — справу порішено. Заява представника Франції значить, що вона відкидає прохання Радянщини на тимчасове завішення зброї в господарській боротьбі, що уступки московського уряду для Франції не вистарчають, що вона хоче провадити господарчу боротьбу з Радянщиною до побідного кінця. З огляду міжнародньої взаїмности заява Фляндена цілком зрозуміла й оправдана, коли монополь зовнішнього торгу в Радянщині не дає змоги закордонним фірмам вступити у безпосередні зносини з радянськими покупцями, то й обмеження, яким підлягає радянський експорт у ріжних державах треба не касувати, а збільшити до рівня взаїмности. З другого боку представникові Франції напевно відомо, що монополь зовнішнього торгу є основою істнування більшовицького уряду, таким чином він заперечує твердження Літвінова про можність співжиття капіталістичного та радянського уряду.

Сутичка між Літвіновим і Фляденом свідчить у деякій мірі і про те, що попередні французько-радянські переговори в справі ненападу дуже успішні не були. Московський уряд міг ще погодитися з тим, що шлях до Парижа провадить через Варшаву, але не з тим, що він провадить і через Букарешт. Більшовики не хочуть зрозуміти того, що від них жадають не уступок, а капітуляції.

Неповодження більшовиків у Парижі та Женеві мусить бути для них подвійно болючим, бо сепаратні переговори з Францією доводять яскраво, що нібелюнґівська вірність Німеччини зустрічає в Москві дуже мало пошани та зрозуміння.

М. Данько.

Оборона прав рідної мови

в гр.-кат. церкві.

Оречення Найвищого Суду й нові способи. — Старі австрійські закони й розпорядження.

Знані основні і річеві рішення Найвищого Суду у Варшаві (з 24. V. 1930 чч. 11. З. К. 686/29, з 31. VII. 1930 чч. II. З. К. 574/30, 11. З. К: 483/30 і мн. ін.) викликали зразу констернацію у вшехпольському таборі на „кресах“, бо наразі бодай не могли при помочі високих грошевих кар здобути своєї сутньої цілі: примусити гр.-кат. духовенство до зміни його матірньої мови у зносинах з властями на польську.

Однак не дали за виграну, бо — мовляв — знаними словами шефа виділу міністерства справедливости: „Крім погляду, висловленого в ореченню Найвищого Суду може мати претенсію до признання йому слушности також інший погляд“ та „інші публичні погляди“. На жаль, нема досі такого закону ані розпорядку, котрий би „з інших публичних оглядів“ признавав предложені в недержавній мові виказу померших противзаконним.

І видумали. „Примусове поступовання в адміністрації (Розп. През. РП. з 22. III. 1931 ч. 36. п. 342)... Як знаємо, на підставі обовязуючих законів б. Австрії, без ніяких застережень, під еґідою і за почином б. австрійських судових і адміністраційних властей, на підставі міністеріяльних рескриптів, які з німецькою педантерією нормували цей стан на виданих окремо формулярях, писали гр.-кат. парохи згадані виказп, виповняючи лише готові рубрики урядових формулярів. Робили первісно на утраквістичних формулярях (Взір „Г“) викази померших, а на взорі „Б“ „спис новожеєнців“ а пізніше на основі розпорядку мін. внутр. справ з 9. III. 1900 ч. 3257 і мін. справедливости ч. 1900 від року 1900 „Виказ случаїв смерти для парохіяльних урядів“ окремо по польськи та окремо по українськи.

В той спосіб від давніх часів, на всякий випадок ще за часів б. Австрії і на підставі обовязуючих тоді правних приписів, гр.-кат. парохіяльні уряди чи парохи предкладали бувшим ц. к. повітовим судам „Списи померших“ згідно з взором „Г“ і „Списи народженців“ згідно з взором „Б“, виданим офіціяльно міністерством справедливости у Відні, а друкованим в українській і польській мові в ц. к. надвірній державній друкарні Д. Ф. у Відні.

Від 1900 р. на підставі рескрипту мін. внутрішніх справ з дня 9. III. 1900 ч. 3257 видано такі друки під назвою „Спис случаїв смерти“ окремо в українській, а окремо в польській мові (Львів — Краків. Поступування в неспірних справах форм. ч. 1., Спис случаїв смерти для парохіяльних урядів мін. справедл. ч. 5122/1900). Так само міністерство видало урядові викази („списи“) нешлюбних дітей в двох мовах, окремо по українськи „Виказ“ для парохіяльних урядів гр.-кат. обряду ч. 57 та окремо по польськи „Спіс“ для парохіяльних урядів латинського обряду формуляря ч. 59 (56).

На цій підставі так за часів б. Австрії, як також за часів Польщі у Східній Галичині всі парохіяльні уряди гр.-кат. обряду предкладали такі викази, прислані їм офіціяльно судами навіть на давніх формулярах до (ц. к.) повітових (городських) судів в матірній українській мові. Такий стан трівав і по розпаді б. Австрії у Східній Галичині за часів Польщі, де досі обовязують закони і приписи б. Австрії, а тим самим і цитовані розпорядки мін. справедливости і внутрішніх справ в справі предкладання списів смерти і нешлюбних дітей; з тих розпорядків повітовий суд у Чорткові й інші зробили свого часу урядовий ужиток вже за часів польського правління, а навіть по впровадженню в життя нового закону про державну мову з дня 31. VII. 1924 ВДЗ. РПП. ч. 73. п. 724. Цей закон *не змінив* того стану, бо поміж вичисленими в арт. 1. того закону всіми державними, як також автономічними урядами (установами) не вичислено парохіяльних урядів.

Д-р Остап Юрчинський.

(Продовження буде.)

З польської преси.

„Польська догма“.

„Курер Львовскі“ передруковуючи в цілості комунікат УНДОбєднання й листа о. прал. Л. Куницького в справі „ревеляцій“ „Курерка“, на маргінесі тих українських заяв помістив у тому самому числі (з 16. ц. м.) передову статтю п. н. „Польська догма“. Мусимо обєктивно признати, що та стаття втримана у пристойному тоні, який відбиває досить виразно від тону статтей на українські теми у варшавських „червоняках“ і „поранчаках“, ославленому краківському „Курерку“ й мейбавмівському „Слові Польскому“. Очевидно, що воно не торкається суті, яка залишилася такою самою, якою була в ендеків від непамятних часів та яку слушно схарактеризувала недавно „Газета Львовска“ як диноглядний „анахронізм“. Додатні моменти тої статті слідні напр. у такому початковому ствердженні:

„...З погляду правно-державного відповідь „Діла“ є вистачаючою. Воно відмежовується від УВО та заперечує користуванню УНДО-м з фінансової допомоги в Німеччині“.

Але „Куреровi“ цього замало, бо воно підтримує свій старий закид, що

УНДО бачить опору для українського руху в Німеччині.

Правда, автор („С.“) застерігається, що

не ставимо закиду державної зради, доконаної якимись означеними ділами й не кличемо поліцаю, — наш закид є суто політичного характеру.

Для автора це навіть не закид, а „устійнення стану річей“, тому, що для нього

ніколи не підлягало сумнівові, що німці патронують українському рухові і що український рух бачить в Німеччині свою опору.

Як на головний доказ автор покликується на „симпатію якою оточується німецькі спра-

ви" в українській пресі, яка, мовляв, у спірних міжнародніх справах займає становище,

„що німцям діється кривда"

З цього приводу автор, як звичайно, накидається на сліпоту чи засліплення „необережного й політично-незрілого санаційного табору", якому „треба аж документів", при чому (автор) робить засадничу помилку всіх ендецьких публіцистів, які насилу вмовляють у санацію, що їх підхід до українських справ є інший, ніж ендецький. Тут теж не може навіть п. С. стриматися від оперування найстаршим і найбільш банальним та нісенітним анахронічним комуналом ендеції — про „німецький винахід" українців.

Публіцистика „обозу народового" (лапки" наші — Ред.) постійно вказувала, що вся забава польської сторони в українізм з конечности спонукує купити забавку, якої виключний патент виробу находиться у Німеччині (?! — Ред.).

Вправді автор вірить, що УНДО кермується не інтересами Берліна, лише національним українським інтересом, а проте не бачить у цьому перешкоди

що в інтересі Німеччини лежить зріст українського руху та що в інтересі українізму лежить зріст німецької сили.

Це, на думку автора, є „дотеперішньою начальною доґмою української політики". Цій „доґмі" протиставить автор „польську доґму", якою є закріплювання стану, створеного версайським миром та польська „цивілізаційна експанзія" (читай: бісмарківський культуркампф) на східних воєвідствах Польщі.

— Не вдаючися в аналізу цих старих і неориґінальних ендецьких теорій і тез, названих тут лише шумно „доґмами", хочемо авторові (хочби за те, що „не кличе поліцая", що є рідким явищем у польській щоденній публіцистиці) звернути увагу на суперечности, в які попадає та які є доказом, що ціле засадниче заложення його „доґм" є фальшиве. Як напр. автор погоджує своє „безсумнівне" твердження, що „німці патронують українському рухові" зі справді безсумнівним фактом засадничої напрямної („grundsätzliche Richtlinie") німецької політики на Сході Европи, якою є російський „єдиний господарчий простір" („einheitliches Wirtschaftsgebiet") — та єдиний російський державний орґанізм, який міг би бути для Німеччини підпорою та чинником політичного натиску у всій взагалі закордонній політиці? Адже на цих тезах спирається Рапалльо, двічі потім відновлюване, а на цьому німецько-совітському (чит. російському) союзі спирається не лише формальне, але й фактичне **русофільство** німецьких офіціяльних сфер. Ні, пп. ендекам і санації, при всіх їх „зорієнтованости" та сприті до „реведяцій", таки не достає багато цінних **фактичних** інформацій.

Ці інформації кажуть саме одно: що зріст українського руху, який загрожує розвалом радянській „єдиній Росії", саме **не** лежить в інтересах нинішньої офіціяльної Німеччини. І з цього українці здають собі знаменито справу. Щож торкається „симпатій, якими є оточувані німецькі справи в українській пресі" та признавання нею, що „німцям діється кривда", то „Кур'єр Львовскі" не помиляється в одному: що дійсно українці, які боряться за принцип самовизначення народів, не реалізований, а потоптаний версальським договором і його наслідками, є прихильниками ревізіоністичних течій в міжнародній політиці. Ясно, що українці не признають теж тої „історичної справедливости", яка каже на кілька поколінь накладати „кару" за програння війни і тою „карою" захитувати цілий економічний устрій світа в користь упривілеєних „побідників"... Але при чім тут „патронат" з одного боку й „опора" з другого?! Німецькій політиці, при істнуванні німецько-польського конфлікту мусять бути приємні всякі внутрішні труднощі Польщі — це ясно; українцям залежить на здобуванні собі симпатій у всіх краях Европи і світа. Але те, щоби симпатії для українців не звертались автоматично проти Польщі, і щоби внутрішні труднощі Польщі не ставали поважною позицією в рахунках чужої закордонної політики, — це залежить у величезній мірі передовсім від самої Польщі й її політичних керманичів

Після невдачі „пучу" в Австрії.

Віденські часописи не находять досить рішучих слів обурення з приводу державного замаху, який пробував робити гурток провідників правої націоналістичної „Гаймвери". Вони лають авторів самої ідеї такого перевороту такими словами, як „дурні", „дітваки", „безвідповідальні амбіціонери", „кандидати до дому божевільних" і т. п. „Нае Фрае Пресс" кличе „нема місця в Австрії для пучістів" та вимагає від уряду ґарантій, „що не повторяться наново такі акти дилетантизму, який збожеволів і не заколотять державного спокою". „Хто читає маніфести такого д-ра Вальтера Пфрімера (вожда „Гаймвери" і творця „пучу" — прим. Ред.) — читаємо в „Н. Фр. Пр." — який хотів стати „дуче" Австрії, той має враження якогось патольоґічного явища, напушеної балакучости й духового запаморочення на ґрунті меґальоманії, яка стоїть у ґротесковому непорозумінні зі здібностями і річевими прикметами того типу".

І дійсно, в „устроєвому патенті" та маніфестах, виданих смільчаками „Гаймвери" та оголошуваних тепер віденською пресою для більшого скомпромітування „пучу", — находимо стиль приказів Наполеона та королівських маніфестів, сам-же хід і невдача австрійського перевороту вказують на оперетковий характер і самої імпрези і її творців.

Показується, що в протиакції вірного урядові війська, поліції і жандармерії брало участь всього 5.000 людей, при чому в деяких місцевостях відділи поліції виступили проти замаховців в шойно в неділю пополудни („Гаймвера" виступила ок. 2-ої год. в ночі), і що все ще було час зліквідувати безкровно „державний замах".

„Наес Вінер Журналь", який раньше симпатизував з рухом „Гаймвери", бідкає над компромітацією її первісної ідеї, якою була відбудова державної сили Австрії. Від часу, мовляв, коли на чолі тої орґанізації станули Пфрімер, Штаремберґ, Гібер, Равтер і ін., „Гаймвера" перестала бути національним рухом, а стала понбіжищем авантюристів-амбітників які весь свій запал виладовували в протижидівській нагінці.

Крім того віденські часописи обурюються на вибір моменту для перевороту: саме тепер, мовляв, підчас женевської сесії, спроби викликання громадської війни внутрі Австрії є для цієї держави страшним ударом бо до решти підриває у світі довіря до неї. Зате ліквідація тієї спроби й рішучість її леґальної влади дає надію, що це довіря буде відбудоване...

ІІ. Робітнича Олімпіяда у Відні.

Ще про виступ українців.

„Виконавчий Комітет Українських Товариств Австрії" з осідком у Відні надіслав нам отсі уваги, які ми в інтересі правди поміщуємо нижче:

Про виступ українців на II. Робітничій Олімпіяді у Відні помістив Ваш цінний часопис в числі з 2. VIII. ц. р. допис п. П. Кирика, який у своїй суті не відповідає фактам. Бо не відповідає дійсности, що на виступі українців на **Ausländer Akademie** — дня 24. VII. ц. р. співав хор російський, до котрого увійшли й українці з тої причини, що сподіваний український хор з Праги приїхати не зміг. Натомість є фактом, що Українська Робітничо-Руханкова „Січ" у Відні, яка приготовляла український виступ на Роб. Олімпіяді, знаючи вже три тижні перед чужинецькою академією, що український хор з Праги не приїде, зорґанізувала з віденських українців мішаний хор в числі 35 осіб. До цього хору увійшли також австрійські німці, бувші рос. полонені, зі своїми жінками росіянками чи українками, разом в числі 15 осіб. Беручи склад хору під увагу, твердження п. Кирика, що співав російський хор, є подиктоване або незнанням дійсного стану справи, або злою волею

Не відповідає правді також, що хором диригував росіянин п. Нечипор, бо диригент п. Олекса Нечипор є свідомим українцем з Холмщини та членом Робітничо-Руханкової „Січи" у Відні.

Що тичиться самої програми, то слід замітити, що обовязком українського хору у виступах перед чужинцями є *пропаґанда української народньої пісні*. Хоч п. Кирикові не подобалася програма українського хору на згаданій академії і мнимо слабе її виконання, одначе сам у своїм дописі стверджує, що „публиці хор сподобався". Автор допису був певно одиноким українцем, який зі смутком вертав домів, бо кожну точку хору, як і виступ танцюристів, нагороджувала вся присутня публика рясними оплесками і змусила хор до відспівання одного наддатку. Треба ще згадати, що по скінченню українського виступу артистичний керманич Роб. Олімпіяди спонтанічно дякував хорові за справді вдатне виконання програми.

За цей виступ наших співаків і танцюристів на чужинній академії нема жадної причини українцям соромитися і нам цілком незрозуміло, якими мотивами кермувався п. Кирик, пишучи згаданий допис.

Відень, 3. IX. 1931.

**Виконавчий Комітет
Українських Товариств Австрії.**

Московська демонстрація.

В українських селах поминають російських ґенералів!

Пишуть нам з Волині:

День усікновення голови св. Івана Хрестителя (11. вересня) в православній російській церкві був призначений для молитовного спомину православних воїнів, що на війні положили своє життя. У православній церкві в Польщі цей звичай не виконувався. Тільки цього року митрополит Денис видав наказ відбувати по всіх парафіях урочисті процесії на военні кладовища і правити панахиди по церквах.

Виконуючи наказ, православне духовенство поминало за панахидою поіменно осіб царської родини та тих ґенералів, котрі боролися проти Української Держави і потім померли на еміґрації. Розуміється, що згадати при тому борців за українську державність московському духовенству на північно-західних українських землях забракло такту. Тому згаданий поминальний обхід випав як московська „єдино-неділимчеська" демонстрація.

Нагадуємо митрополії, що для такої демонстрації в церкві не повинно бути місця.

Православний українець.

—o—

Земля безробітним.

У великій санаційній програмі німецького уряду замітна поселенча акція, що має на меті дати варстат праці і необхідний проживок безробітним. Приготування до реалізації цього проекту вже покінчені і вже в другій половині вересня ц. р. поселенча акція піде в рух. На основі урядового пляну коло 100.000 безробітних має дістати дрібні 2—4-моргові наділи з державної землі біля великих міст. Правна сторона цієї справи буде управильнена відповідними декретами, а виконанням займеться державний комісар. Він буде мати право вивласнювати ґрунти й уневажнювати дотеперішні правні приписи, що покажуться суперечними з розпорядками поселенчої акції. Кандидатом на становище комісаря поселенчих справ уважають міністра Тревірануса, який мав би дістати на переведення цього завдання чверть міліона марок

Польська преса містить голоси за подібною поселенчою акцією в Польщі, головно в користь ріжним зредукованим і безробітним державним службовцям. Нема сумніву, що така акція в Польщі стрінулась би з протестом широких хліборобських мас, що терплять наслідком безземелля і перші потрібують свого варстату праці.

Дефіцит Союзу Народів.

Підчас останніх нарад Союзу Народів над власним бюджетом виявилося, що 17 держав, членів Союзу, не заплатили ще цього року своєї вкладки. Наслідком того в бюджеті Союзу повстав великий дефіцит, який вимагає великих ощадностей в дальшій господарці. Показалося дальше, що видатки на будову нової палати, призначеної на поміщення Союзу, перейдуть преліміновану суму 23 міліонів швайцарських франків.

Спадок тютюнової консумції.

Стверджено, що не тільки алькогольний монополь приносить державі все менші доходи. Тютюновий монополь також виказує спадок вплывів наслідком зменшеної консумції. Обчислено, що в 1930 р. за перших сім місяців, значить, від січня до липня включно продано тютюнових виробів за квоту 413 міліонів зол., зате в такім самім часі в 1931 р. продано тільки за суму 333 міл. зол. Виходить, що вже в перших сімох місяцях ц. р. тютюновий монополь продав тютюнових виробів за 80 міл. зол. менше ніж торік. Є це спадок дуже великий і продавці передбачують, що консумція тютюну буде дальше зменшуватися. Нема сумніву, що спадок тютюнової консумції є вислідом зростаючого зубожіння населення.

Америка хоче миру в Европі.

Деякі американські ґазети зазначили, що акція Стімсона, міністра фінансів Зєдинених Держав, щоби запевнити успішний вислід конференції в справі роззброєння, це встрявання американського уряду в европейську політику. Проти такого твердження запротестував іменем уряду державний департамент, зазначуючи, що Америка не гадає мішатися в невзгодини европейських держав, зате не байдужий їй спосіб, як ті спори будуть зліквідовані. Зєдиненим Державам все одно, як буде управильнена польсько-німецька границя, коби це сталося мирним шляхом. Те саме відноситься до інших границь на сході Европи. Річ ясна, що Америка побоюється за свої капітали, позичені поодиноким европейським державам.

Італійські зброєння.

Німецькі політичні кола привитали внесення італійського міністра загр. справ Ґранді в справі роззброєння прихильно, заявляючи, що він іде по лінії німецької політики. Однак на таку умову є за мало часу, тимбільше, що це вимагає довших переговорів з поодинокими державами. Зрештою спонукою до італійського проєкту роззброєння було тільки те, що Італія не могла дотримати кроку в зброєннях із Францією, і тому була приневолена висунути проєкт, який сформулував Ґранді. В минулому бюджетовому році Італія видала на зброєння поверх 5 міліярдів лірів, з чого 1,600 міл. незаплачених належитостей мусіла переказати на новий бюджетовий рік. Ті 5 міліярдів творять більше ніж четвертину бюджету італійської держави, яку замикається дефіцитом коло 900 міл. лірів.

В кіхтях страшної пошести.

В округах північної Радянщини шириться епідемічно-плямистий тиф. Найгостріше виступає в архангельській округзі, де жертвою його падуть робітники на примусових лісових роботах. Епідемія дійшла до самого Архангельська і шириться серед портових робітників і моряків чужосторонніх кораблів, що вантажать збіже. Збирає свої жертви також серед вязнів на Соловецьких островах.

Положення населення в сторонах, навіщених пошестю, страшне. Влада безсильна, бо нема ані відповідного числа лікарів, ані лічничих матеріялів. Деякі бараки подібні до трупарні. На барлогах лежать разом мертві та хорі, покинені своїми доглядачами, які втікли зі страху перед небезпечною недугою.

Зле відживлювані робітники, ратуючись перед смертю, пробують тікати, а тоді сторожа стріляє на них. На Соловецьких островах гонять хорих до праці, при якій багато з них паде трупом. Хто не годен працювати і паде на землю, того добивають.

Явне голосування в Югославії.

Урядовий югославянський часопис із 12. вересня оголошує виборчий закон, який означує, що парлямент збирається на зв. сесію 20. жовтня кожного року. Парлямент вибирають на 4 роки. Коли парлямент розвяжуть перед тим речинцем, розвязуючий декрет має рівночасно подати речинець нових виборів. Речинець не може переступити 3 місяців рахуючи від дня розвязання, бо новий парлямент мусить зібратися найпізніше 4 місяці після розвязання попереднього парляменту. Парлямент вибирають загальним, безпосереднім, явним голосуванням. Число послів устійнено на 305, з того 3 послів припадає на білгородську префектуру. До числа послів доходять мандати в рівній скількости шефів виборчих лист, які в усій країні осягли щонайменше 50.000 голосів.

Хто завинив крізу?

Відомий американський фінансіст, банкир Оттон Кан висловив в одній нюйорській ґазеті такі думки про ролю капіталу в сучасній господарській крізі. Повстала вона не з вини капіталізму та не є консеквенцією теперішнього суспільного ладу, бо функції капіталізму сьогодні розхитано й фальшиво наставлено. Знаменне, що Англія, якої капіталістичний механізм потерпів сильно в останніх роках і де методи оподаткування, що нищить процес капіталізації, приноровлювано дуже ригористично, є сьогодні після Німеччини найбільше загроженою ускладненнями крізи. Одночасно держави, де капіталізм не стрічається з більшими труднощами та обтяженнями завдяки соціялізмові, як напр. Франція, не відчувають лиха безробіття і заживають добробуту. Проблеми, які з трудом старається розвязати британський уряд, є в Англії консеквенцією деструктивної політики, веденої від кількох років з метою побільшувати запомогові фонди для безробітних і переводити ріжні соціялістичні пляни. На думку Кана гостра господарська кріза є наслідком не кризи капіталізму, але фальшивої господарсько-фінансової політики, веденої урядами Німеччини та Англії.

Ще в справі ідейного наслідства по пок. В. Липинському.

Виясненння львівських гетьманців і членів У. С. Х. Д.

Від ґрупи львівських членів УСХД отримала наша Редакція для опублікування такі стрічки:

„У 233. ч. „Діла" з дня 11. IX. ц. р. поміщено за підписами пятьох бувших гетьманців комунікат „Брацтва Українських Клясократів-Монархістів, Гетьманців", в якому акцію гетьмана Павла та Гетьманської Управи схарактеризовано „як ґльорифікацію бувшого гетьмана й гетьманщини з 1918 р." та в якому підписані заповідають „безпощадне поборювання цеї акції".

„У відповідь на цей виступ, підписані однодумці й члени Українського Союзу Хліборобів-Державників, заявляють:

1) що, немає ніякої особистої приватної акції Пана Гетьмана Павла, а істнує тільки єдина гетьманська клясократична орґанізація „Укр. Союз Хліборобів-Державників", який — через свої законні екзекутиви, а саме Раду Присяжних і Гетьманську Управу, в склад котрих входять такі заслужені для України громадяни як проф. Осип Мельник, проф. Дмитро Дорошенко, ґр. Адам де Монтрезор, Александер Скоропис-Йолтуховський, Людвик Седлецький (Сава Крилач), Сергій Шемет і полк. Александер Шаповал — веде одиноку гетьманську акцію, персоніфіковану особою Гетьмана Павла й Його Родом.

2) що, „Укр. Союз Хліб.-Державників" спирається на клясократичній ідеольоґії трудового монархізму, якого автором був пок. Вячеслав Липинський, що один з перших визнав Гетьмана Павла єдиним законним Монархом України.

3) що, „Укр. Союз Хліб.-Державників" не має потреби „використовувати память Пок. В. Липинського й Авторитету Його ідеї для своїх особистих і партійних цілей, бо він веде й ширить свою діяльність серед українського громадянства згідно зі своєю ідеольоґією в найліпшій вірі для добра Української Землі й Нації.

4) що, подібні „практики" як виступ бувших гетьманців Вол. Залозецького, Н. Кочубея, В. Кучабського, Р. Метельського й М. Цирпяновича, це тільки один зі страшних проявів нашої історичної руїни, яка між іншими й минулого року спричинила нещасний виступ тоді вже над гробом стоячого та хворого, пок. Вячеслава Липинського".

У Львові, 11. вересня 1931

Філярет Гладилович в. р., Володимир Луцький в. р., Теофіль Коструба в. р., Д-р Константин Іван Гладилович в. р., Петро Шостаківський в. р., інж. Віктор Вакуловський в. р., Д-р Лев Александер в. р., Д-р Евген Томашевський в. р., Д-р Лев Василь в. р., Борис Монькевич в. р., Вартоломій Мойсеєнко в. р.

•

Від Редакції. Повищого виясненння львівських членів УСХД не можемо пустити в світ без деяких заміток від себе. Перш за все стверджуємо, що ніхто і ніде не заперечував і не заперечує істнування УСХД. Натомість кожному можна вважати УСХД таким, яким він йому видається. Бо хоч правдою є, що Пок. В. Липинський був основником, ідеольоґом, орґанізатором і провідником (головою Ради присяжних) УСХД, то правдою є також і те, що той-же Пок. В. Липинський зірвав пізніше з тією'нимже заснованою орґанізацією і саму орґанізацію розвязав. Мотиви зірвання і сам акт про розвязання УСХД опублікував Покійний перед роком у низці статтей, написаних у формі листа до Редакції, на сторінках „Діла". Далі правдою є і те, що Пок. покликав сам до життя „Брацтво Українських Клясократів-Монархістів, Гетьманців" до життя. Ствердивши ці факти, ми цим замикаємо на сторінках нашого орґану всяку дальшу переписку та дискусію на цю тему.

Закон про податки в натурі.

На найближчому засіданні польського сойму буде предложений проєкт закона, що допускає сплату податкових залеглостей в натурі. Проєкт, ухвалений на раді міністрів, уповажнює міністра скарбу побирати залеглі податки замість грішми — пшеницею, житом, ячменем, бараболею і вуглем. Податники, що схотять скористати з цього способу заплати, можуть на основі проєкту цього закону доставити збіже, бараболі або вугіль на власний кошт орґанам, які визначить в тій цілі міністер скарбу. Вугіль будуть приймати по місцевим ринковим цінам, збіже і бараболі на 10 проц. дорожче від місцевих цін. Дальше міністр скарбу буде уповажнений призначити частину зібраних харчевих засобів і вугля на допомогу в натурі для безробітних і їх родин. Закон буде обовязувати в часі, коли допомога в натурі буде вказана. В натурі можна буде сплачувати тільки ті податкові залеглости, які повстали перед 1. квітня 1929 р.

Студентські справи.

Студії у Високій Школі в Данціґу.

Виділ Союзу Українських Студентів „Основа" в Данціґу подає до відома умовини приняття на техніку вільного міста Данціґу:

Одна з кращих німецьких технік, Висока Школа в Данціґу, має такі факультети та відділи:

I. Загальних наук: а) фільософічно-природничий, б) математично-фізичний, в) хемічний.

II. Будівельний: а) архітектура, б) будівельна інженерія (загальна будів. інж. земельна й водна).

III. Будови машин: а) будова машин, б) електротехніка, в) будова кораблів, г) будова корабельних машин, ґ) будова літаків.

Шкільний рік ділиться на два семестри: літній (від 24 IV до 20. VII.) і зимовий (від 15. X. до 15. III.). Зачинати студії можна від зимового або літнього семестра і тревають вони теоретично 4—5 літ.

Для приняття в данціґську В. Т. Ш. **нема вступних іспитів.** Перед вступленням на один з відділів III-го факультету треба відбути піврічну безперервну практику. Можна її відбувати у фабриці будови машин або залізничих варстатах. Підчас практики необхідно провадити дневник робіт, який разом зі свідоцтвом практики треба долучити до прохання про приняття.

Подання про приняття треба вносити на літній семестр до 30. IV., на зимовий найпізніше до 30. X. з такими залучниками: 1) ґімназійне свідоцтво зрілости в оригіналі та легалізованому перекладі на німецьку мову, 2) опис життя (т. зв. „Лебенсляуф) у німецькій мові, 3) зобовязання родичів платити шкільні оплати, 4) свідоцтво відбутої практики (якщо кандидат має намір вписатися на один із відділів III-го фак.), 5) свідоцтво моральности (в оригіналі та нім. перекладі), якщо кандидат протягом одного або більше років по зложенні матури не вписувався на якунебудь високу школу, або перервав свої високошкільні студії щонайменше на пів року; це свідоцтво виставляє парохіяльний уряд. У всіх інших випадках цього свідоцтва не треба.

Виклади у В. Т. Ш. в Данціґу виключно в нім. мові. Шкільні оплати на семестер поверх 60 ам. долярів. Скромне удержання одного студента місячно около 20 ам. дол. Іспитів та дипльомів данціґської техніки не треба в Польщі нострифікувати. На виїзд до вільного міста Данціґу не треба пашпорту, вистане т. зв. „Довуд особісти" (однак має бути стверджене на нім горожанство).

З проханням про приняття та за інформаціями звертатися на адресу: **Verein Ukrainischer Studenten „Osnowa", Danzig — Langfuhr. Technische Hochschule.**

В справі замаху під Будапештом.

Мадярська політична комісія, що веде слідство в справі замаху на експресовий поїзд, вийшла в зв'язок з берлінською поліцією задля вияснення деяких обставин замаху, що пригадують недавній замах на посопішний поїзд в Ютеборзі. Телефонічна обміна думок між Берліном і Будапештом виказала, що замах на поїзд в Бія Горбадь виконаний таким самим способом, як замах в Ютеборзі. Виконавці замаху знали добре піротехніку. Електричні батерії в декількох машинах, яка була наповнена двома кільограмами вибухової матерії, були німецького походження з фабрики „Оріон". Представник цієї фабрики зізнав при слідстві, що ці батерії видано із фабрики між 30. серпня і 5. вересня. Поліція глядає за місцем продажі цих батерій, щоби викрити, хто купив. Можливе, що виконавці не втікли ще з Мадярщини, бо на всіх границях стежить за ними поліція. Загально думають, що замах є ділом групи міжнародних комуністів, яка виконала вже ряд замахів за границею.

Свідчить про це картка, найдена біля місця замаху з таким змістом: „Робітники! Не маєте прав, то здобудете їх у капіталістів. Що місяця будете про нас чути. Нема умовин праці, отже їх створимо. Кошти всього понесуть капіталісти. Не потрібуєте боятися, бо наші вибухові матеріяли не вичерпаються".

Поліція ствердила, що замаховці вжили екразиту.

Скасують оборот. податок?

16. вересня на засіданні польської ради міністрів радитимуть над проєктами законів, що торкаються реформи податкової системи. Є чутки, що скасують зовсім оборотовий податок, а підвищать на 15 проц. доходовий податок.

ОСТАННІ ВІСТИ

УКРАЇНСЬКА СПРАВА В КОМІТЕТІ ТРЬОХ.

ПАТ повідомляє з Женеви: 15. вересня зібрався Комітет Трьох для українських справ. При цьому виринув сумнів щодо головства Комітету, бо попередній голова Гендерсон не заступає вже В. Британії в Лізі Націй. Сумніви ці зараз усунули, бо згідно з резолюцією Ради з 1920 р. головою Комітету є урядуючий голова Ради Ліґи. Інші ухвали Ради і її практика устійнили, що при зволіканні розглядання меншинної справи все є головою Комітету той член Ради, який був головою при першім розглядані тієї справи. Коли ж змінився представник даної держави в Раді, то головує його заступник, у цьому випадку льорд Сесіль.

Українські справи останній раз розглядав Комітет Трьох у Женеві 22. травня ц. р. під проводом Гендерсона. На тодішнім засіданні Комітет дійшов до висновку, що найліпшою розв'язкою справи є безпосереднє порозуміння між меншиною і польським урядом. У своїх конклюзіях Комітет дійшов до висновку, що не виключаючи можливости такого порозуміння, найкраще буде відложити розглядання до найближчої сесії. Рівночасно Комітет висловив глибоку надію, що становище, яке зайняв польський уряд у тій справі, стрінеться з боку меншин із прихильністю й уможливить мирну полагоду труднощів.

ПАТ подає, що від того засідання Комітету зайшли відомі події, які значно вплинуть на настрій членів Комітету. Також оголошення „Журнал-ом де Націон" документів „Ід. К. Шодз" — мовляв — не остане без впливу на перебіг праць Комітету. Вкінці каже згадана аґенція, що треба сподіватися, що Комітет відложить розглядання укр. зажалень знову.

КОЛИ СКЛИЧУТЬ СОЙМ?

В політичних колах Варшави кажуть, що сойм буде скликаний між 1—6. жовтня на звич. бюджетову сесію, що тревала би до кінця березня.

ВИБОРЧІ ПРОТЕСТИ.

5. жовтня розглядатимуть у Найв. Суді протести проти виборів до сойму в окрузі **ч. 48. (Перемишль).** В тій окрузі вийшло 4 послів із ББ, 1 з Української Парл. Репрезентації і 1 із Стр. Хлопского. 12. жовтня розглядатимуть протести проти виборів до сойму у виб. окр. **ч. 51. (Львів-Повіт),** у якім вийшли 2 послів з ББ і 1 з УНДО.

БУНТ АНГЛ. МОРЯКІВ?

Командант англ. ескадри на Атлянтику повідомив, що зменшення платні моряків викликало серед них невдоволення. Є чутки, що адміраліція постановила перервати вправи на Атлянтику. Справу платень моряків розглядатиме адміраліція.

ҐАНДІ НА КОНФЕРЕНЦІЇ КРУГЛОГО СТОЛА.

На конференції Круглого Стола в Льондоні сказав Ґанді, що приїхав, щоби найти шляхи для порозуміння. Приємно йому впевнити брит. уряд, що не думає причинитися до труднощів. Коли не зможе бути пожиточний для конференції, усунеться з неї. Опісля Ґанді відчитав свій мандат панїндійського конгресу. Конгрес заявляє, щоби головної мети, себто осягнення незалежности Індії не нарушили та щоби інд. делеґація на конференції кермувалася тією гол. метою, головно, щоби запевнити індійському народові контролю над армією та закордонними, і фінансовими справами та господарською політикою. Конгрес уважає за можливе оставати в злуці з В. Британією, одначе на принципах повної рівности обох сторін і з застереженням прав кожної сторони виступитиколинебудь із того союзу.

НОВИНКИ

— **Директором української коедукаційної гімназії в Дрогобичі** іменувала Головна Управа Рідної Школи п. Михайла Бараника, дотеперішнього директора гімназії й учительської семинарії Рідної Школи в Коломиї. Досі вписалося до гімназії 202 учеників і учениць. Вступні іспити й вписи потревають ще до кінця вересня. Нормальна наука пічнеться після переведення всіх вступних іспитів. Обовязком нашого громадянства є заповнити цю гімназію, яка має прекрасне поміщення й гарне вивінування. Минулого року перед закриттям гімназії було там 264 хлопців і 40 дівчат, разом 304, цього року досі на 102 менше!

— **Ревізії й арештування.** Дня 4. ц. м. поліція з Коропужа, пов. Рудки, перевела ревізію й арештувала Цяпку Михайла студ. філ., Лопадчака Івана абс. гімн. і Турчина Івана абіт. гімн., всіх у Хишевичах. Того самого дня арештували в Коропужі Пасіку Анатоля абс. гімн. і Стефанишина Василя уч VIII. гімн. кл. На другий день пополудні арештованих звільнено і наказано їм через три дні два рази денно голоситися у поліції. Причина арештування невідома.

— **Вийняті з-під права.** Після розвязання української гімназії в Тернополі п. Стефанія Щирба перенеслася з родиною до Львова і в січні внесла подання до кураторії в справі приняття її сина до гімназії. На це повідомлено її, що з причини браку місця по гімназіях кураторія не може дати дозволу на приняття її сина до якоїнебудь гімназії. На особисту інтервенцію референт п. Бутковський заявив, що не буде від кураторії робити ніяких труднощів, оскільки на приняття дасть згоду якийнебудь директор львівських гімназій, виключаючи українські. П. Щирбова була особисто у директорів гімназії III. і IV., які відмовили приняття, зате директор VI. гімназії обіцяв приняти, оскільки кураторія дасть йому дозвіл. Однак на письменне прохання дістала таку відповідь: „До Пані Стефанії Щирба ве Львове (Кульпаркуф л. 206). Кураторюм ОСЛьв. не увзґлєдня просьби Пані о помєщчене сина Ярослава до ґімназюм. За начельніка видзялу: Л. Юс, окренґ. візитатор шкул". Слід ще зазначити, що референт п. Бутковський на устне урґування в справі полагоди письма показав вищий степень своєї культури, поводячись з петенткою як з особою з вулиці.

— **Що їм в голові.** В суботу, 12. ц. м. відбувся у Львові зїзд представників галицьких (малопольських) міст. Приїхали делегати, що репрезентували куріяльно вибрані міські ради або іменовані урядом і не дивниця, що ухвалили поклик до уряду, щоби мерщій ввів у життя свій проект про міське самоврядування, який, як відомо, піддає міське самоврядування під кураторію державної надзірної ради. Крім того зїзд занявся за приверненням акцизи у Львові та Кракові, зниесеної недавно.

— **В справі студій в Люблині.** Тому, що в Люблині нема ніякої української студентської організації, подаю цею дорогою кілька інформацій в справі студій в люблинському університеті. Є це приватний університет, але рівноправний з іншими польськими університетами. Має виділи: правничий і гуманістичний з групами: фільософія, клясична фільольогія, полоністика, романістика, історія. Оплата 140 зол. на рік в першому році, а по 120 зол. в дальших роках. Звільнення від оплат і одержання стипендії не виключене. Приймають без застереження всіх католиків, отже і гр.-католиків. Лікарських оглядин нема. Вписи тревають до 1. жовтня ц. р. Менза академічна є. Станція в Люблині коштує коло 18 зол. місячно. Обід коло 1 зол. Хто приїздить перший раз до Люблина, може вступити до мене (вул. Грубешівська ч. 20) по ближчі інформації і вказівки в справі студій. В корінній Польщі є досить великий брак клясичних фільольогів. Хто рішився би тут вступити на клясичну фільольогію, тому я міг би помогти ще й своєю приватною бібліотекою. — **М. Вишиванюк, Lublin, ul. Hrubieszowska 20.**

— **В театрах Москви — українські прем'єри.** Камерний театр у Москві отворив теперішній сезон двома українськими виставами. Під режисурою славного Таїрова пройшли: Куліша „Патетична соната" і траґедія Первомайського: „Невідомі вояки".

— **Україніка.** В журналі **„Revue Bulgare"** помістив Н. Дончев студію про російські й українські впливи на болгарську літературу. (III., 1—2 з., Софія).

— **Українські товариства у Відні.** На основі звідомлення австрійської поліції є тепер зареєстрованих у Відні всього 13 українських товариств на загальне число всіх 17.681 товариств. Польських товариств є у Відні 18, болгарських 14, югославянських 14, російських 10, чехословенських 147 і т. д.

— **Роман Кадена Бандровського „Ленора"** вийшов в українському перекладі в харківському видавництві „Література і Мистецтво" з переднім словом Е. Черняка.

— **З львівської хроніки.** При будові каналів на вул. Суліпського земля обсипалася і присипала 30-літнього Андрія Чорного. Нещасний робітник згинув, заки вспіли його видобути. — Обіцював женитися з Марією Коцурарівною Олександер Курак і видурив від неї 500 зол. — Не мали чим чистити вбрання і черевиків невідомі злодії, вломилися до крамниці зі щітками Хаїма Вайнштока при вул. Кор. Ядвиґи та забрали щітки на суму 100 зол. — Будку Юрія Геріча при вул. Дорога Пасічна відвідали злодії і забрали ріжні річи вартости 520 зол.

— **З краєвої хроніки.** У Скварявї біля Жовкви добули з криниці Дмитра Баксима тіло пілторалітньої дитини. — В Журавці, львівського пов., найшли вбитого залізничника невідомого прізвища.

— **Замах на поїзд?** На залізничому шляху біля Комарна залізничник Гіршфельд найшов 4-метровий кавалок старої шини. Польські джерела твердять, що це міг бути замах на поїзд, який за годину переїздив тим шляхом, хоч признають, що може це злодії покинули шину, як побачили залізничого сторожа. — На залізничому шляху Нова Вілейка-Бездани (20 км. від Вильна) зложив хтось купу великих каменів. Перешкоду завважала залізнича поліція, яка люструвала залізничий шлях. Арештували 3 людей, як підозрілих в організуванні останніх замахів на поїзди.

— **Вбили міняйла.** На дорозі до Скалату біля с. Новосілка найшли закопаного трупа 40-літнього Сруля Фрайберга із Підволочиськ, що займався виміною валют і позичав гроші на проценти. Поліція, що шукала вбитого від кількох днів найшла лише голову, яку випорпали лиси та зовсім погризли, решта тіла, що була в мішку, вже зовсім перегнила. Комісія ствердила, що вбивники перетяли Фрайбергові шию так, що голова лише трошечки держалася хребетного стовпа, потім ограбили трупа й вночі вивезли та закопали.

— **Таємна земля „Мой" колиска людини.** Подорожник полковник Шергерд оповістив висліди своїх подорожей. Легендарна Атлантида не є єдиною частиною землі, що спочила на дні океану, ще давніше була земля на місці Тихого Океану — „Мой". Лежала ця земля банько рівнику, на півночі сягала до Гавайських о-

стровів, на полуднє до Островів Великодніх та Фіджі, довгота її виносила 5.000 миль, ширина 3.000. Перед катастрофою, що сталася перед 20.000 літ, мешкало на „Мой“ 60,000.000 людей. Символи лучби Старого і Нового світу, що їх називаємо культурою Мойів, походять з землі „Мой“. На цю землю вказують індійські перекази, як на колиску людства.

— **Повінчані консулі.** В одному місті Малої Азії британський віцеконсул є повінчаний з консулем Зед. Держав. Консулем Зед. Держав є жінка, вона досі задержала дівоче прізвище. Супружжя представників двох великодержав є покищо в доброму пожитті, але не відомо, що сталосяб, колиб між обома державами прийшло до зірвання дипльоматичних зносин?

— **Тайна голови „опиря з Діссельдорфу“.** В Берліні зробили секцію мозку опиря Кіртена. Секція мала виказати чи вчинки Кіртена можна було підвести під духове збочення. Міністерство справедливости заборонило оголосити висновки проф. Краўса після секції.

— **Трошки статистики.** Американська преса обраховує, що продукція авт у Зед. Державах значно обнизилася: в 1929 р. 5,600.000 возів і в 1931 р. 2,400.000.

— **Астрольоги знали кілька літ наперед про нинішню крізу.** Своє пророцтво оперли вони на положенні планет, а саме Юпітер, Сатурн та Уран створили вид хреста, котрому бракувало одного рамени. То рамя час від часу доповняв Марс, заповідник війни, а часово відсуваючися усував можність воєнної завірюхи. На основі досвіду астрольогів таке уставлення звізд заповідає катастрофи і крізу. Форма хреста зростала постепенно, аж цього року 12. липня прийшло до вершка і планетарний хрест розломився. Від тої хвилини після слів астрольогів наближається світ до закінчення крізи. Це положення звізд вплинуло теж на долю одиниць і спричинило зниження місячних плат, протести векслів, безробіття і самовбивства.

— **Жиди для жидів.** Гостра економічна депресія, що панує в Зед. Державах, не перешкодила американським жидам зібрати в останньому календарському році, який скінчився 11. п. м. і роздати на жидівські добродійні цілі, не тільки в Америці, але й в цілому світі, величезну суму 56,200.870 долярів.

— **З Українського Лікарського Т-ва.** Дня 17. з. м. в год. 19. відбудеться реферат д-ра Т. Бурачинського про „Вибори до Лікарської Палати“ в домівці Т-ва, вул. Гродзіцьких ч. 4/III.

Відгуки дня.

На пресових лотоках.

„Летіла собі раз муха! — як то звичайно муха: бз-з-з-зень! бз-бз-зень! День був гарний, тихий, тому бзеньків мухи чути було зовсім виразно.

Остаточно ця подія не булаб ніякою подією і пройшлаб була безслідно, як душогубства, вломи, чи інші напади на потяги. Але рішила тут метрика мухи. Показалося, що вона не яка собі небудь муха, а — українська.

Тій обставині завдячувала свій розголос і свою метаморфозу.

Зараз на другий день подала „Поранна“ на чільнім місці і грубим друком:

„До чого доходить!

На днях якась велика українська комаха літала собі безкарно по вулицях, перешкаджаючи прохожим“...

За „Поранною“ обізвався „Вєц“ і сповістив своїх читачів:

„Досить того!

На днях були ми свідками нечуваної події. Якась українська птиця літала по вулицях міста, викликуючи переполох серед дітвори і обурення серед старших!“

В „Курєрі“ ця подія виглядала так:

„Хто уєже тандем!?..

Кожний день приносить нову якусь загрозу для окраїнного польського населення. Тими днями крутився по вулицях якийсь український звір, який кидався на прохожих. Одна старушка дістала зі страху пальпітацію серця. Ось наслідки неодвилоности потравлених чинників!“...

Після того промовило „Слово“:

„Неймовірне, а правдиве!

Перед двома днями, в білий день і на найбільш людній вулиці Львова появився якийсь оса талілий український звір (такe як пес, а не пес) і почав кидатися з бестіяльським озвірінням на жінок і дітей. Завдяки інтервенції покликаних чинників не було сто трупів і двіста ранених. Нитки слідства провадять до УНДО“.

Тепер уже міг виступити „Ілюстровани“ з Кракова. Подав докладний опис події, зві ілюстрації і вступну статтю. З опису виходило, що—

„Розюшений український віл (куплений за марки в Берліні!) вискочив одного дня на Академічну вулицю та почав бити рогами всіх і вся, спеціяльно любуючися у старших, жінках і дітях. Полилася щедро кров, а зойки ранених кликали о пімсту до неба. Завтра відбудеться похорон жертв злочиння, звироднілия, озвіріння... Апелюємо!.. Запитуємо!.. Твердимо!..“

Ясно, що після того українці не могли мовчати. Забрали голос ріжні люди і стверджали, що це не був ніякий віл, а мале, навіть дуже мале теля.

Муха, хто зна, чи вже тоді й жила.

Галактіон Чіпка.

З судової салі.

ПРОЦЕС ПРОТИ ПЕТРА РІШКИ І ТОВ. ЗІ СТРИЯ.

Вівторок (15. ц. м.) розпочалося перед трибуналом лави присяглих доказове поступування. З процедурального порядку слухано в першу черту свідків покликаних прокуратурою. Як перший зізнавав свідок постерунковий Стефан Вехоць зі Стрия. Цей свідок мав на основі акту обвинувачення бачити, що обвинувачені Рішко і Боднар та інші (гімназійних учнів тоді там зовсім не було) влучи попри гріб познанців, погребаних на цвинтарі в часі польсько-української війни, плювали на цей гріб та на обставину придержання обв. Рішка. Він зізнав, що йшло алеєю між гробами вісім чвірок, а у другій чвірці йшов обв. Рішко. Тому, що поведення їх було невідповідне, а про це поліція мала знати з гори, що так мабуть буде, що українці на цвинтарі можуть заховуватися у невідповідний — протидержавний спосіб — він — свідок — придержав обв. Рішка. При собі Рішко не мав легітимації, котрої свідок від нього зажадав і це було причиною, що свідок його придержав і спровадив до слідчого уряду. Свідок цей зізнав, що напроти могил познанців при самій алеї, є могили полеглих українців і якраз демонструючі українці робили невідповідні жести в сторону полеглих познанців.

Обор. д-р Шухевич питає свідка коли це було — свідок каже, що коло 8 год. веч.

Обор. д-р Баран — чи гроби полеглих є напроти себе. Свідок — так, тільки не на фронті, а за деревами.

Обор. д-р Луженький: Чи були на тій алеї і молоді польки? — Свідок — так. — Чи були і хвалили? — так і приносили свічки на гроби полеглих українців. При переслуханні обв. Рішки свідок не був.

Св. поліційний агент *Владислав Лінке* був рівнож делегований 1. лист. 1930 на цвинтар в Стрию, був у критичному часі на алеї, про котру згадував св. Вехоць, уважав на все, але не бачив, щоби демонструючі українці плювали в сторону гробів познанців. Свідок був тоді у кримінальнім — не політичнім — служби і знає, що в четвер перед соймовими виборами (себто 13. XI. 1930) підложено під барак Стшелецького Звйонзку дерево набите цвяхами, обвинуте шматами і облите нафтою — від сторони берегу ріки Стрий.

Св. агент пол. *Ізидор Гамерський* зі Стрия, не був на цвинтарі 1. XI., був при ревізії у обв. Яцкова на етажерці знайшов брошуру про організацію УВО, але тоді обв. Яцкова не було і до тої етажерки міг мати доступ кожний, що приходив до цеї кімнати.

Св. *Едвард Сечковський*, урядовець маг. в Стрию не зізнає нічого обтяжуючого і робить враження певної райтерали.

Св. *Мирон Боднар* (українець), брат обв. Ол. Боднара, потверджує основу оборони свого брата.

Св. *Ян Жмуда* (стшелец зі Стрия) каже, що на яких три дні перед соймовими виборами побачив на задній стіні бараку над рікою Стрием кусень дошки, обитої цвяхами і бляхою зі шматами, насиченої нафтою, але коли її підложено, не знає.

Найклясичніший свідок і основа акту обвинувачення поліційний агент *Юзеф Альбін* потверджує тезу акту обвинувачення і перечить, щоби він, або хто небудь інший з поліції били обв. Рішку, або, щоби грозили побоями обв. Боднарові. На запит предс. трибуналу радн. Ягодзінського оба інтересовані обвинувачені Рішко і Боднар рішучо перечать зізнанням цього свідка і обв. Рішко твердить, що його при переслуханю бито, про що говорив негайно в поліційній келії і сліди побоїв бачили товариші його недолі в келії — подає свідка Каца і інших — а свідок Боднар каже, що на поліції складав незгідні з правдою свої зізнання, тільки під погрозами агента Альбіна.

Тут оборона бере в „обертаси“ підпору обвинувачення, особливо енергійний д-р Шухевич і свідок тратить свою певність, чи там резон. Мимо цього каже, що поліція одержала анонім про намірену в дні 1. XI. 1930 демонстрацію на цвинтарі і тому пороблено всі потрібні зарядження. На запит обор. д-ра Барана, що до арештування обв. Лебедовича, каже, що на його думку обв. Лебедович був інструктором УВО в Стрию, читав на сходинах у обв. Грушака іншим обвинуваченим „Катехізм українського державника“ і на його основі клав підстави під ідеольогічне угрупування УВО в Стрию. Знова обв. Іванчук був тим, що іншим членам УВО давав прикази, але і дійсним, моральним провідником всеї шайки. На питання обор. д-р Старосольського, чи обв. Боднар складав мнимy присягу у башті коло Верчан, свідок Альбін каже, що обв. Боднар зізнав те все сам і що там був також при присязі обв. Іванчук. У обв. Яцкова знайдено „Квадратуру кола“, конспіративну брошуру УВО, але таки ціла ідеольогічна основа „шивротовців“ в Стрию опиралася на „Катехізмі укр. державника“, якої інтерпретатором на сходинах у обв. Грушака був все обв. Лебедович. Взагалі відноситься враження, що всі повищі поліційні функціонарі (всі під присягою) стараються згідно з актом обвинувачення всю вину злипати на обв. Лебедовича і на читаний там „Катехізм укр. державника“. Під тягарем численних питань оборонців д-ра Шухевича, д-ра Старосольського і д-ра Барана свідок Альбін дещо злагіднює тон своїх категоричних зізнань та каже при цьому, що про свої кроки і протоколи безпроволочно інформував поліційного комісаря Валеріяна Гана в Стрию, як свого шефа.

На запит обор. д-ра Старосольського св. Альбін каже, що зовсім не читав „Катехізму укр. державника“ і його змісту не знає, а на запит обор. д-ра Барана каже, що це був обовязок його безпосередньої влади.

Обор. д-р Старосольський хоче розяснити ідеольогію пок. Вяч. Липинського, на основі котрої написано „Катехізм укр. держ.“, але предсідник ради, Ягодзінський ухиляє це питання.

Обор. д-р Луженький питає дальше про деякі справи у звязку з подією з дня 1. XI. 1930 в Стрию, а св. Альбін покликується на це, що сказав передше, або у слідстві. До сцисій з приводу переслухання св. Альбіна приходило передовсім при питаннях обор. д-ра Шухевича і свідок нераз тратив свою первісну певність.

Опісля приступлено до переслухання свідків оборони. Переслухано свідків Володимира Поточняка і Всеволода Когута, що про справу не знають нічого. Натомість свідок Іван Шиманський і Ян Лясота (поляк — в мундурі жовніра) зізнали, що бували нераз в хаті обв. Грушака, де приходили нераз дівчата трохи гіршої кондуіти, там грали в карти і шахи, але ніколи не бачив, щоби обв. Лебедович тоді там був, або щоби читав якийсь катехізм. Мешкання кавалерське обв. Грушака було місцем, де сходилися молоді українці і поляки зовсім не для цілей якоїсь політики.

З черги предс. розправи радн. Ягодзінський, що цілу розправу як судця провадив взірцево, відчитав ріжні письма, книжки і записки обвинувачених, між ними дуже цікавий лист обв. Рішка до його брата в Америці з описом минулорічних осінніх подій.

Найцікавіше було читання фундаменту акту обвинувачення „Катехізму укр. державника“ частъ I., виданого в Перемишлі в Поспішній друкарні як письмо автора Д. Державника, в 1930., стор. 34 — вісімки. Окремі уступи читав радн. Ягодзінський, а опісля вотант радн. Тертіль, при чому класичні уступи цієї брошури вказували читаючим суддям обор. д-р Старосольський і обор. д-р Баран. Вийшло, що „Катехізм“ не тільки не має нічого спільного з ідеольогією і тактикою УВО, але якраз є їх запереченням. Відчитано також основні тези „Пласта“ зі записок знайдених у обв. Лебедовича, що зробили на суддів помітне корисне враження, а ще більше останній уступ „Катехізму“ часть I. зі стор. 34. про Гандзю-Андибера — Раковського, що остало „клю“ всіх забраних друків.

Прокур. Мінасович (мабуть віком наймолодший віцепрокуратор в окрузі львівського апеляційного суду) поставив внесок на покликання як свідка пол. комісаря зі Стрия Валеріяна Гана на потвердження обставин, що зізнання свідка Альбіна є правдиві.

Обор. д-р Шухевич поставив внесок на покликання свідків: Вол. Шумили, Василя Дер-

жка, Самуеля Каца, Івана Боженка і Василя Ріжка на обставину, що обв. Рішко після переслухань на поліції мав сліди побоїв на лиці, а св. Адама Петришка, Яна Келлєра і Петра Угеру на обставину, що дня 1. XI. 1930. Рішко і тов. на цвинтарі в Стрию не плювали в сторону полягли познанців. Обор. д-р Старосольський поставив знова внесок на покликання свідків Евстахія Чабана (шваґра) і Евфрозину Чабан (сестру обв. Яцкова) на обставину, що доступ до мешкання обв. Яцкова і до етажерки з книжками мали і інші люди.

Трибунал пішов на довшу нараду і опісля предс. радн. Ягодзінський відмовив всім внескам прокуратора і оборони. Характеристично, що в ухвалі трибуналу сказано, що трибунал стверджує, що дня 1. XI. 1930. ніхто з українців не плював на гроби поляглих познанців.

Наконець замкнено доказове поступування і в год. 3. попол. предс. розправи радн. Ягодзінський відчитав питання до лави присяглих. Всі питання йдуть в напрямі злочину з § 58. і § 59. буква б) австр. кар. зак. (головна зрада) згідно з актом обвинувачення.

Обор. д-р Шухевич іменем цілої оборони поставив евентуальне питання щодо всіх обвинувачених в напрямі злочину з § 65. австр. кар. зак. (заворушення публичного спокою).

Відповідь на це оставив трибунал на завтра (середа 16. ц. м.) год. 9. рано.

В середу буде промовляти прокуратор, опісля оборонці д-р Шухевич, д-р Старосольський, а наконець пос. д-р Баран.

Вердикту по всякій правдоподібности можна сподіватися завтра, в середу, між другою і третьою одиною пісяполудня.

—o—

Нові книжки й журнали.

ЖУРНАЛИ.

ЛІТЕРАТУРНО-НАУК. ВІСТНИК, кн. IX., за вересень. Зміст: Богдан Ніжанківський: Дитиною в житах. Л. Мосенда: Per aspera. Симон Ясенів: Прийдешній ренесанс. Л. Мосенда: Люди. В. Бирчак: Дрогобицька епопея. А. Парсонс: Літацький синдикат. Евген Маланюк: 1. Бальтицька Сюіта. 2. Ганзейський порт. 3. Море. Д-р Ст. Смаль-Стоцький: Найважніший момент в історії України. Проф. Іван Огієнко: Казка про білого бичка. Д-р Лука Луців: Між своїми й чужими. Д. Д.: Роман Дмовський, неофіт евразійства. Зенон Коссак: Українське робітництво і УСДП. М. Л.: З пресового фільму. Бібліографія. Нові Книжки.

НИВА, часопис присвячений церковним і суспільним справам. Липень—серпень 1931. Ч. 7—8. Зміст: о. Петро Хомин: Церква Успенія Пр. Богородиці у Львові, о. д-р Г. Костельник: „А я кажу вам, щоби ви зовсім не клялися". Н. Павлосюк: Любов і молитва — шлях до церковної едности, о. Степан Хабурський: На закінчення Юилею Впреосв. Митрополита Андрея, о. Михайло Бобовник: На актуальні теми, Статут Т-ва св. Андрея, Святочні обходи, д-р Е. Л.: Brachium saeculare в світлі конкордату, Відповіди редакції на запити в обрядових справах, Юрій Ванчицький: Місії. З голосів преси. Нові книжки. Всячина. Проповіди.

ЯВОРІВЩИНА з її минулого і сучасного зі світлинами, з нагоди 50-ліття заложення першої української читальні в Яворові. Накладом філії Т-ва „Просвіти" в Яворові. 1931. Ст. 32. Зміст: М. Голубець: З минулого міста Яворова, д-р М. Андрусяк: З історії українського культурного та національного руху Яворівщини (XVII—XIX ст.), Е. Яворовський: Нарис історії філії Т-ва „Просвіта" в Яворові, д-р М. Андрусяк: О. Лозинський: Сучасний стан культ.-освітньої й екон. праці в Яворові й Яворівщині, С. Харамбура: Яворів на 1. падолиста 1918 р.

КООПЕРАТИВНЕ МОЛОЧАРСТВО, ілюстрований місячник. Р. IV. Ч. 9. Львів, 1. вересня 1931.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам 8—14. IX. 1931 масло експортове пріма 3·— зол., масло десерове пріма 2·90 зол. Дня 15. IX. 1931. масло експортове і десерове пріма —·—, молоко літра 19—20 сот., сметана літра 1·10 зол., копа яєць 7·00 зол.

ОГОЛОШЕННЯ

Програма радіо.

Четвер, 17. вересня 1931.

Кенігсберг (217,1) 18·50 Скрипк. речітаљ Бервальда (Дворжак, Шуберт, Брамс, Шопен). **Липськ** (259,3) 17·00 Концерт мандоліністів. **Штутгарт** (360,1) 20·00 „Сальоме", опера Р. Штравса. **Сотенс** (403,8) 20·00 Засідання Союзу Народів. 20·30 „Фіделіо", опера Бетовена. **Берлін** (419) 20·30 „Фіделіо", опера Бетовена. Тр. з Женеви. **Харків** (426) 15·00, 20·00 Концерт. **Стокгольм** (435,4) 20·00 Концерт (Бетовен, Бах, Ґлюк). **Рим** (441,2) 21·00 Симф. концерт (Бах, Скарлатті, Дітерсдорф, Корсаков). **Прага** (486,2) 21·00 Смичковий октет (Мендельсон, Дворжак). **Міляно** (500,8) 20·45 „Норма", опера Беліні. **Рига** (524,5) 20·15 Віденські вальси. **Мінхен** (532,9) 16·20 Давна весільна музика (Бах). 19·30 „Забуте бельканто" (кавітіно, кантата, канцонета). **Будапешт** (550,5) 17·30 Камеральний концерт (Гайдн, Бетовен). 20·30 Опера з Женеви. **Люблина** (575,8) 20·30 Хоральний конц. **Калюнгборг** (1153,8) 20·15 Концерт симф. орх. **Москва** (1481) 19·00 Музичний фронт.

Пятниця. 18. IX. 1931.

Кенігсберг. (217,1) 18·30 Пісні Шумана. 20·30 Концерт оперової орхестри. **Липськ.** (259,3) 19·30 Симфонічний концерт (Ваґнер). 21·55 Collegium musicum. **Братислава** (278,8) 18·00 Угорська авдиція. **Сотенс.** (403,8) 19·01 Органова музика. **Берлін.** (418) 22·30 Квартет Гаскмана (Гайдн, Моцарт, Бетовен). **Харків** (426) 15·00, 20·00 Концерт. **Рим** (441,2) 17.30 Концерт. **Прага** (486,2) 19·30 Тр. опери з національного театру. **Міляно** (500,8) 21·00 Популярний концерт. **Відень** (516,4) 17·30 „Гумор у любовній пісні". 21·15 Форт. музика (на 4 руки). **Рига** (524,5) 18·30 „Скарби надовни", опера Ферарі. **Мінхен** (532,9) 19·30 Тр. з опери. **Будапешт** (550,5) 17·20 Угорські мельодії на форт. 20·20 Слухowиище і циганська музика. **Ленінград** (1000) 20·00 Симфонічний концерт (Бетовен, Ваґнер, Моцарт). **Калюндборг** (1153,8) 20·10 Данські пісні 21·50 Вебер на 4 руки (форт.). 22·30 Мандол. концерт. **Москва** (1481) 20·30 Відчит.

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Четвер, 17. вересня 1931.

Львів (380,7) 11·58 Астр. час. Тр. з Варш. 12·10, 15·10, 16·10, 17·10, 19·25 Музика з грам. плит. 13·10. 14·50 Комунікати Тр з Варш. 15·25 Про інститут домового господарства. Тр з Вар 16·35 Військові відомости для всіх. Тр. з Вар 16·50 Вистава штихів. Тр. з Вар 17·15 „В робітні Челініа", проф Махневич. 17·35 „Про будову атомів", інж. Дорош. 18·00 Камеральний концерт (сопран, фагот, форт.). 19·00 Всячина. 19·20 Про годівлю коней. 19·35 Театральна гутірка 19·50—20·10 Комунікати. 20·15 Музична гутірка проф. Шопського. Тр. з Варш. 20·30 „Фіделіо", опера Бетовена. Тр. з Вар. 23·30 Легка музика з Варш.

Пятниця, 18. IX. 1931.

Львів (380,7) 11·58 Астрон. час. 12·10, 15·10, 16·00, 19·35. Музика з грам. плит. 13·10, 15·10. Комунікати 16·30. „Кільки змислів має людина", проф. Кардаш. 16·50 Літер. гутірка по франц. 17·10 Авдиція для хорих і концерт. 17·35 „Нутро землі і використання його тепла". інж. Каццовський. 18·00 Тр. з Варшави. Легка музика 19·00 Всячина. 19·20 Музична чвертьгодина. 19·40 Почт. технічна скринька. 19·55—20·10 Комунікати з Варшави. 20·15 Тр. з Варшави. Симф. концерт (Монюшко, Шопен, Носковський). 20·00 „Зорі", фейл. 22·15—22·25 Комунікати. 22·30—24·00 Легка і танкова музика.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів Ринок 10.